

A hetvenéves Budapest

Az 1943. esztendő Budapest hetvenéves jubileumát hozza. A jubileumi esztendőre a kultúrában olyan magasra emelkedett budapesti közönségnek ismernie kell a három városból egy várossá lett Budapest történetének azt a részét, amely az egyesítési törekvésekre vonatkozik. A MAGYAR FŐVÁROS igyekszik „A hetvenéves Budapest” címmel rövid foglatban sorozatba tömöríteni az érdekes és megismerésre méltó történeti adatokat.

XXII.

Mindenkinek sürgős

Házmán és Alkér aláírásával nyújtotta Buda város törvényhatósága 1872 febr. 2-ikán feliratát a képviselőházhoz. Buda a legnagyobb nehézséget Óbuda becsatolásában látja. Mielőtt az egyesítés megtörténik, a királyi kisebb haszonvételek kérdését tisztázni kell. A vitát választott bíróság döntse el. Kívánják továbbá, hogy „a meghozandó törvényben az egyesítés utáni vagyonkezelést együttesnek” jelentsék ki.

Márciusban valósággal megdöbbenéssel olvasta a három város közönsége a napilapoknak azt a hírt, hogy a javaslat „a jelen országgyűlésen már nem tárgyalatnék”. A hírre Tavasz Endre és társai Pest város közgyűlése elé vitték a riasztó hírt és indítványt tettek, határozza el azonnal a közgyűlés, hogy „a fővárosok rendezéséről szóló törvény még a jelen országgyűlésen meghozásuk”. Pest város közgyűlése általános helyesléssel fogadta ezt az indítványt és azonnal meg is született a kormányhoz szóló felirat, amely nemcsak azt bizonyította, hogy az egyesítést ekkor már mindenki akarta, hanem azt is, hogy sürgősen akarta. Buda város is feliratot fogadott el, de ennek hangja még keserűbb, mint Pest városé. Ők már így kezdik feliratukat: „A mult héten tartott orsz. képviselőházi ülésekben a követváltásztási törvényjavaslat tárgyalása alkalmával előfordult szöviták és szenvedélyes tanácskozások fájdalommal és aggasztólag hatottak ránk, mert azok által nemcsak a parlamentarizmus elvét hisszük veszélyeztetve, hanem alkotmányos életünk egészséges fejlődését is.” Azt mondják, nem akarják az

országgyűlés munkáját irányítani, de kétségtelen, hogy ennek a törvénynek bizonytalan időre való elodázása „mind Budán, mind Pesten tetemes anyagi veszteségeket, káros zavarokat és a fővárosi lakosságban veszedelmes elégedetlenséget és nyugtalanságot fogna előidézhetni”.

A törvényjavaslat 1872 november 26-án végre tényleg a képviselőház plénuma elé került. Ezek a tárgyalások december 9-ig tartottak és pedig a parlamenti bizottság által módosított javaslat alapján.

A módosítások meglehetősen fontosak voltak, amit leginkább bizonyít az a jelentés, amelyet a képviselőházi osztályok előadói alakult központi bizottság nevében Széll Kálmán előadó aláírásával intéztek a plénumhoz.

A központi bizottság április 2-iki ülésében a javaslatot általánosságban elfogadta a részletes tárgyalás alapjául, a részletekben azonban komoly módosításokat hozott szóba.

Született azonkívül egy igen nagyfontosságú különvélemény is, Csernátorny Lajosé, aki mint a IX. osztály előadója nyújtott be különvéleményt. Már maga a központi bizottság elejtette a főspán szót és azt főpolgármester-rel helyettesítette. Erre vonatkozik Csernátorny indítványa, amely a szakasz módosítását a következőképpen kívánja:

„A főváros törvényhatósági közegei: a) a főpolgármester, kit a szavazatképes polgárok öszszességének általános többsége választ...”

Nehéz dió lesz ez a plénum számára.

XXIII.

Megkezdődik a parlamenti vita

Ezzel, mint említettük, november 26-án megkezdődött a törvényjavaslat részletes tárgyalása a képviselőházban. A javaslat előadója, nem kisebb ember volt, mint gróf Szapáry Gyula.

A tárgyalás nagyon símán indult, az első nyolc szakaszt vita nélkül elfogadták.

A 9. §. az árva- és gyámhatóságra vonatkozik, itt Kármán L. és Steiger Gyula képviselők között vita fejlődött ki, mert Kármán az árvaszék számára valóságos autonómiát kívánt, függetlenséget a tanácstól. Az árvaszék vagyonát az árvaszék önállóan kezelje és ténykedései ellen csak a belügyminiszterhez lehessen fellebbezni. Steiger Gyula ezzel szemben arra az álláspontra helyezkedett, hogy a tanács a pénztár főkezelője, őre és így a felelősség a pénztár kezeléséért a tanácstól terhel. Legfeljebb azt fogadja el, hogy az összeülő törvényhatóság alkosson ebben a kérdésben szabályrendeletet.

Már élénkebb vita fejlődött ki a 15. §-nál, ahol a királyi udvari épületeken végzett építészeti, vagy rendőri ügyek-ről van szó. Végeredményben símán döntöttek, de sokan hozzászóltak a kérdéshez. Elsősorban Steiger Gyula, Szapáry Gyula gróf az előadó, a későbbi miniszterelnök, Pulszky

Ágost, Mátyus Arisztid, Horánszky Nándor, a későbbi Apponyi-párti kereskedelmi miniszter. Maga Tóth Vilmos belügyminiszter és különösen Podmaniczky Frigyes báró, a szabadelvű párt szelíd elnöke, aki meglehetősen agresszíven jelentette ki:

— Csodálkozom Pulszky, aki a középkorra emlékeztető asyllumokat kíván teremteni.